

ÖLÜM VE BEDENSEL ZARARLAR NEDENİYLE TAZMİNAT HESAPLARI NASIL VE KİMLER TARAFINDAN YAPILMALI

I- GENEL AÇIKLAMA

1) **Ölüm ve bedensel zararlar nedeniyle tazminat davalarında** uzun yıllardan beri hiçbir sorun yaşanmazken, Hazine Müsteşarlığı'nın yayınladığı 2010/4 sayılı Genelge yüzünden, **trafik kazalarından zarar görenler** sigorta şirketlerinden tazminat almada zorlanmaya, türlü engellerle karşılaşmaya ya da eksik ve yetersiz ödemelerle mağdur edilmeye başlanmışlardır.

Açılan davalarda da, sigorta avukatlarının, anılan genelgeyi ileri sürerek tazminat hesaplama yöntemleri ve bilirkişi seçimi konusunda dayatmaları, birbirinden farklı çok ve çeşitli davalara bakmak zorunda oldukları için, işin aslını ve özünü bilmeyen kimi yargıçlarda duraksama yaratmış, yanlış uygulamalar birbirini izlemiştir.

Oysa, bilinmesi gereken son derece basittir: **Yargıçlar, yasal düzenlemelerle, yargıdaki uygulamalarla ve Yargıtay'ın yerleşik kararlarıyla bağlı olup**, Hazine Müsteşarlığı genelgesine hiçbir biçimde uymak ve bu genelgeyi uygulamak zorunda değildirler. Zaten uygularlarsa, **Yargıtay'ca belirlenen hesaplama yöntemlerine ve hesap unsurlarına ilişkin ilkelere aykırı** hareket etmiş olurlar.

2) Hazine Müsteşarlığı'nın, **kurumlar arasında anlaşma ve uyum sağlanmadan** böyle bir genelge yayınlaması doğru olmamış, uygulamada gereksiz bir karmaşa (kaos) yaratılmıştır.

Hiçbir ülkede Sosyal Güvenlik Kurumu ayrı, Sigorta Şirketleri ayrı ve mahkemeler ayrı yöntemler uygulamazlar. Bu, farklılık, bu kaos, bu dağınıklık, birbirinden kopukluk ve uyumsuzluk hiçbir ülkede yoktur ve **bu durum ülkemizin bir ayıbıdır.**

3) Hazine Müsteşarlığı'nın 2010/4 sayılı genelgesinin özeti, CSO-1980 Amerikan tablosunun kullanılması ve devre başı ödemeli rant formülünün uygulanması ve tazminat hesaplarının aktüerler tarafından yapılması olup, bunların her üçü de bizce yanlıştır. Çünkü:

a) İnsan zararlarına (ölüm ve bedensel zararlara) ilişkin davalarda, **formüller önemli olmayıp, önemli olan, hesap unsurlarının “hukuksal” değerlendirmesidir.** Bu değerlendirmelerde “genel hukuk bilgisi” yeterli olmadığı için, **konunun uzmanı hukukçu bilirkişilere** gereksinim bulunmakta; mahkemelerce onlara görev verilmekte; **Yargıtay da bu yönde kararlar vermektedir.** (Örnek: 17.HD.09.10.2012, E.2011/11066 K.2012/ 10762)

b) Ölüm ve bedensel zararlarda, **hesap unsurlarının hukuksal değerlendirmesi** yapılırken, her somut olayın özelliğine göre yasal dayanakların doğru olarak gösterilmesi, ilgili kararlardan veya öğretilerdeki görüşlerden sözedilmesi gerekir. Bu, genel hukuk billgileri dahi olmayan sigorta aktüerlerinin yapabileceği bir iş değildir.

c) Sigorta aktüerlerinin neleri yapıp yapamayacakları, işlevleri ve çalışma alanları, ilgili yasada ve yönetmeliklerinde açıkça belli edilmiş olup, onlar yapmaları gereken işlere yönlendirilmeli; Hazine Müsteşarlığı 2010/4 sayılı Genelgesi'ni iptal edip, yargıda kargaşa yaratmaktan ve trafik kazalarından zarar görenleri mağdur etmekten vazgeçmelidir.

d) Devrebaşı ödemeli rant formülü, olay tarihinden başlatılması gereken ölüm ve bedensel zarar hesaplarına uygun değildir. Bu formül, 1993 yılında Ankara’da yapılan ve akademisyenlerin, Yargıtay üyelerinin, yargıçların, sigortacıların katıldığı bir sempozyumda sigortacılar tarafından önerilmiş; kabul görmemiştir.

e) Sigortacıların dayattıkları CSO-1980 Amerikan tablosuna gelince: Ülkemizin toplum yapısına uygun yaşam tablolarının bugüne kadar oluşturulmamış bulunması, utanılası bir durum olmanın yanı sıra, yakınımızdaki Avrupa ülkeleri dururken, ABD’nin bir uydusu ve eyaleti imiş gibi denizaşırı tabloların kullanılmasının istenmesi, son derece yanlış ve onur kırıcıdır. Üstelik ABD’deki yaşam süreleri, bizdekilerden son derece farklıdır.

II-HESAPLAMA YÖNTEMLERİ HAKKINDA

1- Yargıda geçerli yöntemlere göre hesaplama yapılması gereği

a) Trafik kazalarından zarar görenler ile sigorta şirketleri arasındaki anlaşmazlık konusu, tazminat hesaplama yöntemleri hakkında olmakla, anlaşmazlıkların son çözüm yerinin yargı olduğu gözetilerek, elbetteki **yargıda geçerli ve Yargıtay’ca benimsenen yöntemlere göre** tazminat hesaplanması gerekmektedir.

b) Sigorta şirketlerinin tazminat ödemelerine dayanak yaptıkları “aktüer” raporlarının hemen hepsinde (olay bedensel zarar olsa dahi) “Destekten Yoksun Kalma Tazminat Raporu” veya “Vefat tazminatı” başlığı konulmakta; hiç yeri ve gereği yokken destekten yoksunluğun “tanımı” yapılmakta; sıkı sıkıya sarıldıkları ve kendilerine üstünlük sağladığına inandıkları devre başı ödemeli rant formülünü, kimsenin anlayamayacağı kapalı bir biçimde kullanarak, denetlenmesi olanaksız bir hesap sonucu ortaya çıkarmaktadırlar. Oysa, Yargıtay’ın yerleşik kararlarına göre, tazminat hesap raporları “**denetime elverişli**” olmalıdır.

Hazine Müsteşarlığı 2010/4 sayılı Genelgesi’nde de yer alan “devrebaşı ödemeli rant” formülü, hangi ölçülere göre belirlendiği bilinmeyen %3 teknik faiz ve (ülkemiz ABD’nin 52’nci eyaleti imiş gibi) bizim toplum yapımıza az çok benzeyen Avrupa ülkeleri dururken CSO-1980 Amerikan yaşam tablosunun uygulanması suretiyle düzenlenen ve hiçbir “gerekçe” içermeyen “aktüerlerin raporları” **yargıda geçerli değildir**.

c) Sigorta aktüerlerinin uyguladıkları “devrebaşı ödemeli belirli süreli rant” formülü, CSO-1980 Amerikan tablosu ve %3 teknik faiz, kurumlar arasında anlaşma ve uyum sağlanarak uygulamaya konulmuş olmadığından ve genelgeler yasaların üstünde olamayacağından yargıda ve Yargıtay’ca kabul edilmemektedir.

Nitekim, Yargıtay 17.Hukuk Dairesi’nin 09.10.2012 gün E.2011/11066 K.2012/10762 sayılı kararında, tazminat hesaplarının Hazine Müsteşarlığı’nın 2010/4 sayılı Genelgesine ve aktüerlerin uyguladıkları formüllere göre değil, yargıda geçerli yöntemlere göre yapılması öngörülmüş;

“Karara esas alınan hesaplama (aktüer raporu), Hukuk Genel Kurulu 1989/4-586,1990/199 sayılı kararı ve yerleşik Yargıtay içtihatlarına uygun değildir. Bu itibarla, dosya kapsamında yer alan, **Yargıtay kriterlerine uygun olarak PMF Tablosu esas alınarak Av.Alpaslan Özarslan tarafından düzenlenen 30/03/2011 tarihli rapor doğrultusunda karar verilmesi gerekirken, Hazine Müsteşarlığı’nın 2010/4 sayılı Genelgesine göre yapılan hesaplama dayalı olarak karar verilmesi isabetli olmamıştır**” denilmiştir.

2- Tazminat hesaplarında, matematiksel formüller önemli olmayıp, aslolan “hukuksal nitelermeler”dir.

a) Ölüml ve beden gücü kayıpları nedeniyle tazminat hesaplarında, matematiksel formüller önemli olmayıp, aslolan “**hukuksal nitelermeler**”dir. Çünkü 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 45/2 ve yeni 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 53/3.maddelerinin anlam ve amacı, her olayın özelliğine göre, hesap öncesi, bazı **hukuksal değerlendirmeleri** zorunlu kılmaktadır.

b) Aktüer raporları **hukuksal gerekçeler içermemektedir**. Kendilerinin de hukuk bilgileri olduğu izlenimi vermek için raporlarına “gelişigüzel” ekledikleri “**bazı Yargıtay kararları**”nın düzenledikleri rapor konusuyla doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır.

c) Yargıdaki uygulamalara ve Yargıtay’ca öngörülen yöntemlere gelince: Hesap formülü konusunda, Yargıtay’ca, açık ve anlaşılır “**denetime elverişli**” basit bir formül yeğlenmektedir. 1993 Ankara Sempozyumunda kabul edilen “**progressif rant**” formülünün basitliği, açık ve anlaşılır olması, bu formülün öngörülme nedenidir. Her ne kadar bu formüle göre, kazançlar hiç artmayıp hep aynı kalmakta, her yıl için ayrı ayrı eşit oranda artırım ve iskonto aynı sonucu vermekte, bunun için gereksiz tablolar düzenlenmekte ise de, Yargıtay görüş değiştirinceye kadar, bilirkişilerin tazminat hesaplarını buna göre yapmaları bir zorunluluktur

3- Yaşam tabloları hakkında

Halen yargı’da kullanılmakta olan PMF-1931 yaşam (mortalite) tablolarının eskiliği ileri sürülerek CSO-1980 Yaşam (mortalite) tablolarının yargıda uygulanmasının istenmesi yasal değildir. Çünkü, PMF-1931 Yaşam Tablosunun yasal dayanağı 506 sayılı Yasa’nın 22.maddesi olup, İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Hakkında 4772 sayılı Kanuna ek olarak (Çalışma Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından birlikte) hazırlanmış ve 1965 yılında yürürlüğe konulmuştur. 5510 sayılı yeni Sosyal Güvenlik Yasası’nda, yürürlükten kaldırılan 506 sayılı Yasa’nın 22.maddesi benzeri bir hüküm bulunmadığından, yeni bir yasal düzenleme yapıncaya kadar PMF-1931 yaşam tablosunun kullanılmasına devam edilmesi gerekmektedir.

4- Hesaplama dönemler

a) Aktüerlerin rapor tarihine göre tazminat hesaplamaları, evrensel hukuk kuralına aykırıdır. Çünkü “gaspeden daima temerrüt halindedir-Fur semper in moro” kuralınca, ölüm ve bedensel zararlarda hesap başlangıcı daima olay tarihidir. Olay tarihi ile rapor tarihi arasındaki süre “**işlemiş dönem**” ve rapor tarihinden ileriye yönelik hesaplama “**işleyecek dönem**”dir. Ayrıca “**aktif dönem**” zararı ile “**pasif dönem**” zararı ayrı ayrı ve farklı yöntemlere göre hesaplanmak zorundadır.

b) Yalnız bizim yargı sistemimizde değil, başka ülkelerde de, ölüm ve bedensel zararlara ilgili tazminat hesaplarında, “**işlemiş dönem-işleyecek dönem**” ve “**aktif dönem-pasif dönem**” ayrımları yapılmaktadır. (Bkz: Dr.Levent Akın, İş Kazalarından Doğan Maddi Tazminat, Yetkin, 2001, sf. 246-259 ve yabancı ülkeler sf261-264)

Aktüerler, devrebaşı ödemeli rant formülünü “beynelmillel formül” diye nitelerken, tüm Avrupa ülkelerindeki uygulamaları gözardı etmektedirler. Zaten, hayat sigortalarında geçerli bu formül, ölüm ve bedensel zararlara ilgili tazminat hesaplarına uygun değildir.

5- En son verilerin hesaplamada gözetilmesi gereği

İnsan zararlarına ilişkin tazminat hesaplarında yapılması gereken, **olay tarihinden hüküm tarihine en yakın rapor tarihine kadar** belirlenebilen tüm kazanç unsurlarının “işlemiş dönem” zararına esas olacak şekilde hesaplanmasıdır. Bu konuda Yargıtay kararları kesindir. Örnekler verelim:

Gerek ölümler nedeniyle destek kaybı zararı ve gerek beden gücü kaybı zararının hesaplanmasında, **rapor düzenleme tarihine kadar gerçekleşen zararın bilinen veriler gözetilerek** ve iskonto edilmeden somut olarak; rapor düzenleme tarihinden sonraki zararın da bilinen son gelir (kazanç) esas alınıp %10 oranında artırılmak ve iskonto edilmek suretiyle hesaplanmalıdır. (HGK.17.05.2000, E.9-889-K.904) - Maddi zarar hesaplarının **rapor tarihine kadar bilinen ücretlere göre**, rapor tarihinden itibaren bilinmeyen dönemler için ise, **en son bilinen ücretin** yıllık % 10 artırımını suretiyle yapılması gerekir. Olay tarihi ile rapor tarihi arasında işyeri uygulamasında murisin ücretinde normal olarak ne miktar artış olabileceği araştırılıp tespit olunarak, zarar hesapları ona göre yapılmalıdır. (9.HD.12.06.1990, 5321-7204) - Destek tazminatında gerçek gelir, yani zarar, **hüküm gününe en yakın gündeki** olması gereken değere göre saptanır. (4.HD.18.04.1996, 2280-3274) - Tazminatın, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan veriler nazara alınarak** hesaplanması, Yargıtay’ın oturmuş ve yerleşmiş görüşlerindedir.(21.HD.27.10.1998, 7035-7155) - Destekten yoksun kalma (veya işgücü kaybı) tazminatlarının hesabında bilirkişi raporunun düzenlendiği tarihe en yakın bilinen ücretlerin (veya emsal ücretlerin) esas alınması gerekir. (4.HD.20.10.1997, 5737-9861) - Tazminatın hesaplanmasında **hüküm tarihine en yakın asgari ücretler** esas alınmalıdır. Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan bu hususta usuli kazanılmış haktan söz edilemeyeceği gibi, Hakim bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir. (HGK.17.12.1997, E.97/10-820 – K.1074)

6- Pasif dönemin ayrıca hesaplanması gereği

Yargıtay, başka ülkelerde olduğu gibi, **pasif dönemin** de kesinlikle hesaplanması gerektiği yönünde kararlar vermektedir. Karar örnekleri:

Davacı beden gücü kaybı nedeniyle pasif dönemde de daha fazla efor sarf ederek yaşamını sürdürecektir. Bu nedenle, pasif dönemin de hesaplamada gözetilmesi gerekir. (21.HD.07.07.2004, E.2004/ 6281 - K.2004/ 6772) - Beden gücü kaybına uğrayan davacı, emeklilik döneminde de daha fazla güç sarfederek yaşamını sürdüreceğinden, pasif dönem için de zarar hesabı yapılmalıdır. (4.HD.14.02.2002,E.2001/10857 - K.2002/1844) -Davacının beden gücü kaybı nedeniyle tazminatı hesaplanırken (emeklilik (pasif) dönem zararı üzerinde de durulmak gerekir. (11.HD.19.02.2001, E.2000/10331 - K.2001/1305) -Davacı beden gücü kaybı nedeniyle pasif dönemde de daha fazla efor sarf ederek yaşamını devam ettirecektir. Bu nedenle, pasif dönemin de hesaplamada gözetilmesi gerekir.(21.HD.09.02.2006, E.2005/ 11283- K.2006/969) -Aktif çalışma dönemi yanında, pasif dönem için de tazminat hesaplanması gerekir.(4.HD. 30.06.2004, E.2004/1812 - K.2004/8531)-Emekliye ayrılan işçi, yaşlılık döneminde hiç çalışmasa da günlük yaşamında daha fazla fiziksel çaba harcayacağından, pasif dönem zararı da hesaplanmalıdır. (21.HD.05.04.2007, E.2006/17139 K.2007/5679)-Pasif dönemde yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesi sırasında daha fazla güç sarfedileceğinden, asgari ücret esas alınarak tazminat hesaplanmalıdır.(21.HD.27.03. 2007,E.2007/ 2708 K.2007/5209) - Davacı yaşadığı sürece hayatını sürdürmek için davacının maluliyeti nedeniyle daha fazla güç (efor) sarf edeceği açıktır. Bu nedenle, davacının çalışma gücü kaybı zararı hesaplanmalıdır. (4.HD.28.12.1998, E.1998/7858 - K.1998/10906)

7- Sigorta aktüerlerinin raporları

a) Aktüerlerin raporları **hukuksal gerekçeler içermemektedir**. Kendilerinin de hukuk bilgileri olduğu izlenimi vermek için raporlarına “gelişigüzel” ekledikleri “**bazı**” Yargıtay kararlarının düzenledikleri rapor konusuyla doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır.

b) Ölüm ve beden gücü kayıpları nedeniyle tazminat hesaplarında, matematiksel formüller önemli olmayıp, aslolan “**hukuksal nitelermeler**”dir. Çünkü 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 45/2 ve yeni 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 53/3.maddelerinin anlam ve amacı, her olayın özelliğine göre, hesap öncesi, bazı **hukuksal değerlendirmeleri** zorunlu kılmaktadır. Bu değerlendirmeler, her somut olarak olayın özelliğine uygun ve ayrı ayrı “**hesap unsurlarına**” ilişkin olmalıdır.

c) Olay bedensel zarar olsa dahi, aktüer raporlarının değişmez başlığı “Destekten Yoksun Kalma Tazminat Raporu” veya “Vefat tazminatı” biçiminde olup, raporun yarısı “devre başı ödemeli rant formülünün” aktüerlerin diliyle “beynelmilel” bir formül olarak uygulanmasının zorunlu olduğunun anlatılmasıyla doldurulmakta; kalan bölümde hiçbir açıklayıcı bilgi verilmeden ve hesap unsurları gerekçelendirilmeden kimsenin anlayamayacağı ve denetleyemeyeceği bir biçimde formüller sıralanıp, hesap sonucu çıkarılmaktadır.

d) Aktüerlerin raporlarında hesap başlangıcı, olay tarihi değil, rapor tarihidir. Oysa, bu biçim bir hesaplama hayat sigortalarında ve SGK’nun gelir bağlama işlemlerinde söz konusudur. Ölüm ve bedensel zararlarda, haksız fiil hükümlerine göre, hesap başlangıcı olay (haksız fiil) tarihi olmak zorundadır.

e) Aktüerler, birkaçı dışında “aktif-pasif dönem” ayrımı yapmamakta, her dönemin “değer ölçülerine” göre yapılması gereken “parasal ölçütü” dikkate almamakta; aktif dönem için “işlemiş-işleyecek” dönemlerini ayrı ayrı hesaplamamakta; olay tarihinden rapor tarihine kadar her dönemin kazançlarını (parasal ölçütünü) ayrı ayrı belirlemek yerine, yalnızca rapor tarihindeki kazanç unsurunu birim almakla yetinmektedirler. Bütün bunlar yukardaki bölümlerde verdiğimiz ve uzun yılları kapsayan Yargıtay kararlarına (yerleşik içtihada) aykırıdır. Ayrıca, neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde ölüm ve bedensel zararlar nedeniyle tazminat hesapları, Yargıtay’ın benimsediği ilkelere göre yapılmaktadır.

f) Yukardaki bölümlerde, aktüerlerin kullandıkları CSO-1980 Amerikan tablosunun yasal düzenlemeye aykırı ve ülkemiz koşullarına uygun olmadığını ayrıntılı olarak açıklamış olduğumuzdan, burada yinelemiyoruz.

III-İNSAN ZARARLARI NASIL DEĞERLENDİRİLMELİ

1- Genel olarak

a) Haksız ve hukuka aykırı eylemlerde zarar, olay tarihinde doğar. Bu bir evrensel hukuk kuralıdır. (*Fur semper in moro.*) Bu nedenle hesap başlangıcı, her zaman ve her durumda “olay tarihi”dir.

b) Ancak, tazminat hesabı, olay tarihinden sonraki (genellikle yıllar sonraki) bir tarihte yapılmakta ise, “*gerçek belli iken varsayımlara dayanılmaz*” kuralınca, olay tarihi ile rapor tarihi arasında belli olan (bilinen) hesap unsurlarının hepsi dikkate alınmak zorundadır. Bu, genellikle tazminatın “parasal değerlendirmesinde” söz konusudur. Olay tarihinden rapor tarihine kadar, konu destek tazminatı ise, ölen kişi yaşasaydı elde edebileceği kazançlar üzerinden; konu beden gücü kaybı ise, yıllara göre elde etmekte olduğu veya çalışma yaşamı sona ermişse elde edebileceği kazançlar üzerinden tazminat hesaplanacaktır. Uygulamada olay tarihi ile rapor tarihi arasındaki kazançlara veya parasal ölçüte “**işlemiş dönem zararı**” denilmektedir.

c) Rapor tarihinden sonra, desteğin veya beden gücü kaybına uğrayan kişinin kalan yaşam süresine göre, geleceğe yönelik zarara “**işleyecek dönem zararı**” denilmektedir.

İşleyecek dönem zarar hesabı, ülkemizde uzun yıllar boyunca “**sabit taksitli rant**” formüllerine göre yapılmakta iken, gereksiz bir dayatma sonucu, “**progressif rant**” yöntemi adı altında, aslında kazançların hiç artmadığı, aynı rakamın **eşit oranda artırılıp eksiltildiği**, yöntem dahi denilemeyecek bir hesaplama biçimi benimsenmiş ve bugünlere kadar böyle gelinmiştir. Bunun tek yararı, herkesin kolayca anlayabileceği, yargıçların da bir uzmana gerek duymaksızın “denetleyebileceği” bir hesaplama biçimi olmasıdır. Şunu da ekleyelim ki, “progressif rant” yöntemiyle belirlenen tazminat tutarları, önceki karmaşık formülden pek farklı olmadığına göre, kurumlar arasında ortak bir yöntem belirleninceye kadar, bu böyle sürdürülmeli, bir değişiklik düşünülmemelidir.

d) İşlemiş dönem-işleyecek dönem” ayrımı dışında, “**aktif dönem-pasif dönem**” ayrımı da “parasal ölçü” yönünden büyük önem taşımaktadır.

Aktif dönem zararının hesabında “gerçek kazançlar” veya elde edilmesi olası “eşdeğer kazançlar” söz konusu iken, **pasif dönem** zararı, yalnızca bir “değer ölçüsü”dür. Çünkü, bu dönemde çalışıp kazanç elde etme söz konusu olmayıp, desteklik yönünden “yardım ve hizmet” ögesi, geçici veya sürekli bedensel zararlarda “güç kaybı” tazminatın temel ölçüleri olmaktadır. Yargıtay kararlarında denildiği gibi, “pasif dönem, bir çalışmanın karşılığı değil, ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığıdır.”

e) Ölen destek ile destekten yoksun kalanların ve bedensel zarara uğrayanların tazminat hesabına esas **zarar süreleri**, 818 sayılı ilk Borçlar Kanunu’nun yürürlüğe konulmasından bu yana geçen seksenyedi yılda ve Devlet İstatistik Enstitüsü’nün (DİE ve şimdiki adıyla TÜİK) kuruluşundan bu yana geçen ellibir yılda, ülkemiz koşullarına uygun bir “**yaşam tablosu**” ortaya konulmadığı için, bugüne kadar PMF-1931 tablosu kullanılmamıştır. Bu tablo, yukarıda “yaşam tabloları” bölümünde açıklandığı gibi, ilgili Bakanlıklar ve kurumlar arasında uyum sağlanarak yürürlüğe konulduğu 1965 yılından bu yana yeni ve ortak bir düzenleme yapılamamış olmasından dolayı (yargıda) halen kullanılmaktadır.

Bu konuda, Sosyal Güvenlik Kurumu, rücu hakkını kısıtlayan yasaları aşabilmek için, kimselere danışmadan, kurumlar arasında anlaşma sağlama girişiminde bulunmadan ve yeni yasal düzenlemeleri beklemeden, doğruluğu son derece kuşku TRH-2010 adıyla bir tablo kullanmaya başlamış; Hazine Müsteşarlığı da aynı biçimde başına buyruk bir genelgeyle sigorta şirketlerinin CSO-1980 Amerikan tablosunu kullanmalarının yolunu açmış bulunmakla, daha önce söylediğimiz gibi, (hiçbir ülkede benzeri görülmedik) kurumlar arası bir karmaşa (**kaos**) yaratılmıştır. Yargıtay, bu iki kurumun uygulamalarını benimsemeyerek haklı ve yerinde bir tutum sürdürmektedir. O halde, kurumlar arası ortak ve yasal bir düzenleme yapılmaya kadar yargıda **PMF-1931** tabloları geçerli olacaktır.

2- Destekten yoksun kalma tazminat hesapları

a) Geçmişteki bakım gücü-bakım ihtiyacı anlayışı yıllar önce aşılmış; kişilerin ve özellikle aile bireylerinin hangi yaşta olurlarsa olsunlar, bir işleri ve kazançları olmasa bile, birbirlerine yaşam boyu destekliği kabul olunmuştur. Bu bağlamda destekliğin, parasal olmanın ötesinde (özellikle ülkemizde) yardım ve hizmet yoluyla gerçekleştiği görülmüştür.

b) Destekten yoksunluğun tazminat olarak değerlendirilmesinde, desteğin bir işi ve kazancı varsa, öldüğü tarihteki “gerçek kazancı” ile eğer yaşasaydı rapor tarihine kadar elde edebileceği “eşdeğer” kazançlar birim alınmakta; gerçeği yansıtmayan ücret bordroları ile vergi kayıtları geçerli sayılmamaktadır.

Bir işi ve kazancı bulunmayanların, yaşlı kişilerin, çocukların, ev kadınlarının yakınlarına “yardım ve hizmet” ederek destekliğinin parasal ölçüsü “asgari ücretler” olmaktadır.

c) Destek payları konusunda, her bilirkişinin kendince bir takım oranlar belirlemesi doğru olmayıp, destekten yoksun kalanların sayısına, destek sürelerine göre paydaları eşit paylaşım oranları belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken önemli bir husus, Medeni Yasa uyarınca eşler arası gelir veya sorumluluk paylaşımının eşit olmasıdır. Örneğin, iki çocuktan oluşan ailede ölen desteğin payı (2), yoksun kalan eşin payı (2), çocukların payı (1'er) olunca, ilk aşamada payda (6) olacak; yaşça büyük çocuk destekten çıkınca payda (5) olacak, ikinci çocuk da destekten çıkınca eşlerin payları eşit (1/2'şer) olacaktır. Bu yöntem, çocuk sayısına göre (paydalar eşitlenerek) aynı biçimde uygulanmak gerekir.

d) Destekten yoksunluk süreleri, kuşkusuz ölen desteğin kalan yaşam süresiyle sınırlı olacaktır. Ancak destekten yoksun kalanlar yaşça daha büyük iseler, kendi yaşam süreleri esas alınacaktır.

Çocukların destekten yoksunluğunda Yargıtay'ın ilke kararları, çocuk erkek ise 18 yaşına kadar, kız ise 22 yaşına kadar, yüksek öğrenim görüyorlarsa 25 yaşına kadar, sakat ve bakıma muhtaç iseler desteğin yaşam süresinin sonuna kadar destek görecekleri biçimindedir.

Küçük çocukların ana ve babalarına destekliğinde, toplumun tepkisini çeken yanlış ve haksız bir uygulama sürdürülmekte; hesaplama 18 yaşından başlatılıp olay tarihine iskonto edildiği gibi, bir de yetiştirme giderleri adı altında bir indirim yapılırca geriye bir şey kalmamakta; giderek kimi (bilinçsiz) bilirkişiler yüksek miktarda yetiştirme giderleri hesaplayarak aileyi borçlu bile çıkarmaktadırlar. Bunlar yazılı ve görsel basında yoğun ve sert tepkilere neden olmuştur.

Çocukların ana ve babalarına destekliğinde, bize göre doğru uygulama, Medeni Yasa'nın "karşılıklı yükümlülükler" başlıklı 322.maddesi ile TÜİK ve İLO'nun Türkiye genelinde yaptıkları 6-17 yaş grubu 2006 yılı çocuk işgücü araştırma sonuçları dikkate alınarak, çocukların ana ve babalarına destekliğinin olabildiğince erken bir yaşta başlatılması; kendilerine yapılan yetiştirme ve eğitim masraflarının karşılığını, anne ve babalarına yardım ve hizmet ederek ödedikleri kabul olunarak, bu yönde bir indirim yapılmaması; henüz yardım ve hizmet edecek yaşta olmayan küçük çocukların destekliği maliyet hesabına vurulacaksa, o yaşa kadar yapılan ve haksız ölümle boşa giden doğum, bakım ve beslenme masraflarının zarar hanesine eklenmesidir.

3- Bedensel zararlarda tazminat hesapları

Bu konuda öğretideki görüşler ve Yargıtay kararlarına egemen olan temel anlayış, kazanç kaybının değil, "**güç (efor) kaybı**"nın tazminatın ölçüsü olması gerektiği yönündedir. Yargıtay'ın yerleşik kararlarına göre:

a) Sakat kalan kişilerin **kazançlarında bir azalma olmasa bile**, aynı işi yaparken sakatlıkları oranında **daha fazla güç (efor) harcayacakları** dikkate alınarak gerçek kazançları üzerinden "**güç kaybı tazminatı**" hesaplanacaktır.

b) Bir işi ve kazancı olmayanlar, yaşlı kişiler, ev kadınları veya çocuklar sakat kalmışlarsa, **günlük yaşamlarını sürdürürlerken sakatlıkları oranında zorlanacak olmaları** nedeniyle, onlar için de "**güç kaybı tazminatı**" söz konusu olacak; ancak tazminat hesabının ücret unsuru yasal asgari ücretler düzeyinde olacaktır.

c) Çalışan kişilerin güç kaybı tazminatı elde ettikleri "**gerçek kazançlar**" üzerinden hesaplanacak; emekli olduklarında pasif dönem zararı, asgari ücretlerin indirimsiz net tutarları üzerinden değerlendirilecektir.

d) “**Güç kaybı tazminatı**” olarak adlandırılan bu uygulamanın son aşaması **çocuklardır**. Nasıl ki, hiçbir işi olmayanlar ve yaşlı kişiler günlük yaşamlarını sürdürürlerken sakatlıkları oranında zorlanıyorsa, daha fazla güç (efor) harcıyorsa, **küçük çocukların** da günlük yaşamlarını sürdürürlerken, özellikle okullarına gidip gelirlerken, sakatlıkları oranında zorlanacak olmaları, daha fazla güç (efor) harcamaları nedeniyle, onların **tazminatı** da, 18 yaşından değil, **kaza geçirdikleri tarihteki yaşlarından başlayarak, yaşam sürelerinin sonuna kadar** hesaplanmak gerekecektir.

e) Yaşam boyu başkasının sürekli bakımına muhtaç olacak derecede beden gücü kaybına uğrayanların “bakıcı giderleri” tedavi giderleri kapsamında olup, olay tarihinden yaşam sürelerinin sonuna kadar asgari ücretlerin brüt tutarları üzerinden bakıcı giderleri hesaplanacaktır.

www.TazminatHukuku.com